

הישיבה המאתיים שבעים ותשע (רעט)

ביום ט"ז בכסלו התשס"ה (29 בנובמבר 2004) בשעה 15:00, בבית האקדמיה בירושלים.

הנוכחים: החברים ארי אבנר, יהושע בלאו, יעקב בן-טולילה, משה בר-אשר (יו"ר), אבי הורביץ, יעקב זוסמן, שמעון זנדבנק, אברהם טל, אהרן ממן, אמציה פורת, שמא יהודה פרידמן, גד בן-עמי צרפתי, מנחם צבי קדרי; החברים-היועצים שולמית אליצור, יוחנן ברויאר, עמינרב דיקמן, דוד טלשיר, חיים א' כהן, שלמה נאה, יוסף עופר, משה פלורנטיין; המנהל הכללי נתן אפרתי; עובדי המזכירות המדעית אורלי אלבק, רונית גדיש, קרן דובנוב, ברק דן, מלכה זמלי; יועצת הלשון ברשות השידור רות אלמגור-רמון.
אורח: פרופ' יהודה ליבס.

- סדר היום:**
- א. הרצאת פרופ' יהודה ליבס "עברית וארמית כלשוונות הזוהר"
  - ב. הודעה על ספרים העומדים להתפרסם
  - ג. תקנון חדש לאקדמיה – תקנה 34
  - ד. התעתיק מלועזית לעברית – העיצורים
  - ה. מילים בשימוש כללי מתחום הקוסמטיקה

א. הרצאת פרופ' יהודה ליבס "עברית וארמית כלשוונות הזוהר"

מ' בר-אשר: אני מתכבד לפתוח את ישיבה רעט בהרצאתו של אורחנו, פרופ' יהודה ליבס.

[הערת העורך: ההרצאה ראתה אור כמאמר בהעברית נח, ג (תשס"ט-תש"ע), עמ' 111-126].

ב. הודעה על ספרים העומדים להתפרסם

מ' בר-אשר: שני ספרים הגיעו לפרקם ועתידיים לראות אור בקרוב: הראשון הוא ספרו של חברנו אהרן דותן, ניצינים ראשונים בחכמת המילים – מן המסורה אל ראשית המילונאות העברית. הספר יצא בסיוע אוניברסיטת תל-אביב, ויהיה כרך ז בסדרה החדשה של מקורות ומחקרים.

הספר השני הוא ספרו של חברנו המנוח דוד טנא, ספר ההשגה לרבי יונה אבן ג'נאח – בתרגומו העברי של עובדיה הספרדי. טנא לא הספיק להעמיד נוסח סופי של המבוא לספר, ונדרשה עבודה מאומצת גם בעריכת הספר וגם בהשלמתו. בעבודה זו התייגע חברנו אהרן ממן, ואני מודה לו מאוד על שבזכותו נזכה לראות את החיבור החשוב הזה יוצא לאור. הספר יהיה כרך ח בסדרה החדשה של מקורות ומחקרים, ויצא לאור בשיתוף מוסד ביאליק.

ג. תקנון חדש לאקדמיה – תקנה 34

מ' בראש: בישיבה הקודמת אושרה הצעת התקנון החדש, למעט נוסחה המדויק של תקנה 34 שעניינה חברים שנעדרו שנתיים משיבות המליאה והוועדות. לאחר הישיבה העברנו בין החברים המלאים משאל בשאלה הזאת; שישה עשר מהם השיבו לנו, וכצפוי לא הייתה תמימות דעים. היו שהחמירו והיו שהקלו, אבל תשעה מהם תמכו בנוסח הזה: "חבר שנעדר שנתיים משיבות מליאת האקדמיה ומשיבות ועדות שהוא חבר בהן בלא סיבה מספקת, לא יהא עוד חבר מן המניין". משמעות הדברים היא שמתפנה מקום לבחירת חבר חדש תחתיו.

כדי לאשר את התקנה הזאת, כמו כל תקנה אחרת בתקנון, נדרשת תמיכתם של שני שלישים מן החברים המלאים. לכן אני מצרף לתשעת התומכים שלושה חברים שהציעו הצעה מחמירה יותר, ובכך נחסך הצורך בהצבעה.

א' אבנר: החוק מאפשר לאקדמיה לראות את מקומו של חבר כמקום שהתפנה אם החבר לא השתתף בישיבות שנה תמימה. אינני מבין לשם מה צריך את התקנה הזאת.

מ' בראש: עובדה היא שבחמישים שנות האקדמיה לא הופעל הסעיף הזה אף פעם, ותכלית התקנה הייתה לעשות את הדברים האלה ברורים יותר.

י' בלאו: אינני חושב שהנוסח הזה ברור די צורכו. עדיף להשמיט את שתי המילים מן המניין. כך יהיה נוסח התקנה ברור יותר: "חבר שנעדר [...] לא יהא עוד חבר".

מ' בראש: אבל החוק קובע שחבר מתמנה לכל ימי חייו, ואינני רוצה שהתקנון יסתור את לשון החוק. מאחר שעוד עניינים רבים לפנינו בישיבה היום, אינני רוצה לפתוח מחדש את הדין בשאלת ניסוח התקנה. אחפש ניסוח אחר ואביאו לפניכם. כעת נעבור לשאלות הנוגעות לתעתיק העיצורים מלועזית לעברית.

[הערת העורך: נוסח תקנה 34 התקבל בישיבה רפד, להלן עמ' 253–254.]

ד. התעתיק מלועזית לעברית – העיצורים

ר' גדיש: עד כה עסקה המליאה בתעתיק ההגיים x, w. השאלה שיש לדון בה עתה היא התעתיק של th באנגלית. בכללים הקודמים נקבע כלל גורף: "ת היא תעתיק של th אנגלית (אף כשהיא מבוטאת ט), כגון הית, תומפסון". אך מה בדבר שמות שבהם רצף האותיות th מבוטא ð ולא θ או t? על כך לא ניתנה תשובה, ולכאורה גם מקרים אלו נופלים בגדר הכלל הגורף. בכללים החדשים שניסחה ועדת הדקדוק, כללים שבבסיסם עומד המבטא ולא האותיות, מוצע לפצל את התעתיק של צירוף האותיות th באנגלית לפי שלושת מבטאיו: th המבוטא באנגלית θ יוסיף להיכתב בתי"ו; th המבוטא ð יתועתק בדל"ת וגרש – ד'; ו-th המבוטא t יתועתק בטי"ת, כתעתיק כל t אחרת.

י' ברויאר: מדוע לציין בתעתיק הגיים שאינם בעברית?

ב' דן: אמת, בסעיף הזה סטתה ועדת הדקדוק מן העיקרון שהתוותה בתחילת הדרך, ולפיו התעתיק אינו מתיימר לשקף את הגיית השם בשפת המקור אלא את הגיית השם בעברית בת ימינו. כידוע רבים ההגיים הזרים בשפות השונות שאינם חלק ממערכת ההגיים העברית. הגיים אלה אין דרך – ואף אין צורך – לצייןם בתעתיק. כשם שאיננו ממציאים סימן מיוחד ל-i, ה"למ"ד ה"קשה" ברוסית, או לתנועה ü בגרמנית, משום שדובר העברית אינו הוגה אותם כמבטאם בשפות המקור, כך עקרונית אין צורך לתת סימן מיוחד להגיים הזרים θ, ð; שם אנגלי מעין Thatcher אינו נהגה בפי דוברי העברית ב-θ כי אם ב-t, ולכאורה היה צריך לתעתיקו בטי"ת, כתעתיק כל t אחרת. אולם גם שיקולים היסטוריים הנחו את הוועדה; במילים זרות שנשאלו לעברית, כמו תאטרון ומתמטיקה, אנו רגילים לכתוב את ההגה שנתגלגל מ-θ יוונית בתי"ו, ואם כך במילים שאולות, ודאי שכך בתעתיק. ולאחר שהוחלט להבחין בין התעתיק של רצף האותיות th המבוטא באנגלית θ ובין תעתיק סתם t או תעתיק הרצף th שגם באנגלית מבטאו t, ראתה ועדת הדקדוק לנכון לתת בתעתיק סימן מיוחד גם לרצף th המבוטא באנגלית ð.

ש' זנדבנק: בהחלטה על תעתיק θ, ð אין סימטרייה. מדוע ð מתועתק בדל"ת וגרש ואילו θ רק בתי"ו ולא בתי"ו וגרש?

ב' דן: סתם דל"ת היא תעתיק ההגה d, וכדי לתעתק את ההגה המיוחד ð נדרש הגרש. אבל אין צורך בגרש כדי לציין שהתי"ו היא תעתיקו המיוחד של ההגה θ, שהרי סתם t מתועתקת בטי"ת.

ח' כהן: אני תוהה אם יש תועלת רבה בהוספת הגרש לדל"ת, שהרי מתי מעט יבינו מה ההגה שהגרש בא לציין.

ש"י פרידמן: בדיון הקודם על התעתיק הועלתה ההצעה להשתמש בסימן הרפיון – קו

מעל האות – לתעתיקם של כמה הגייים. עיקר הבעיה הוא כמוכן בצד הטכני – חסרון הסימן במקלדת, אבל עודני חושב שזה הפתרון הטוב ביותר לעתיד לבוא. אף כאן עדיף לדעתי לתעתק θ בדל"ת וקו מעליה.

א' פורת: התעתיק דל"ת וגרש לצירוף האותיות th הנהגה θ נראה לי מיותר. כדאי שכל צירוף th יתועתק בתי"ו.

ב' דן: שם משפחתו של העיתונאי ושדרן הטלוויזיה האמריקאי Dan Rather נהגה באנגלית ב- θ , ואני מניח שבעברית הישראלית – בדל"ת. לפיכך אני בהחלט יכול להבין את מי שיתעתק את שמו ראדר – בדל"ת בלי גרש – על פי ההגייה שבפיו. אבל אינני חושב שיימצא מי שמכיר את השם ויכתבו ראתר בתי"ו, כשם ששם העיתון *The Marker* נהגה ונכתב דה מרקר ולא תה מרקר. הכתיב בתי"ו יהיה בבחינת מכשול לפני עיוור לכל מי שאינו מכיר את השם ורוצה להגותו.

א' אבנר: הצעת הוועדה קרובה להגיית העיצורים האלה בעברית הישראלית, ומסיבה מעשית זו כדאי לקבלה. אבל אני מסכים שיש בעיה בהחלטה לתעתק בדרכים שונות צירוף אותיות שאין שום דרך לנחש כיצד הוא נהגה באנגלית בפועל.

י' בלאו: לדעתי ההצעה שקיבלה ועדת הדקדוק לתעתיק ההגה θ – דל"ת וגרש – איננה טובה; טובה הימנה ההצעה דל"ת סתם, הצעה שאינה מתיימרת לשחזר הגה שאינו קיים בעברית; והפתרון הטוב ביותר לטעמי הוא לתעתק בזי"ן. אני יוצא מההנחה שהישראלית הרגילה יהגה דווקא z במקום θ , ולא d. שמו של השדרן הנזכר ייכתב אפוא ראזר.

מ' בריאשר: לפי תחושתי ההגייה d היא הרגילה יותר בקרב מי שאינו מורגל בהגיית θ , כלומר המעתק הארמי $\theta < d$ ולא העברי $\theta < z$ הוא החי בעברית החדשה.

ד' טלשיר: עדיף לא להרבות בסימנים חדשים, וכשם שבדיון הקודם לא התקבלה ההצעה לציין את ההגה w בסימן החדש וי"ו וגרש, רצוי גם כאן לתעתק את θ בלי גרש. השאלה היא אם לתעתק בדל"ת או בזי"ן, ואולי אפשר לא להכריע בין שתי האפשרויות, אלא לקבוע שתעתיק θ יהיה דל"ת או זי"ן.

מ' בריאשר: אם כן לציין ההגה θ הועלו ההצעות האלה: דל"ת, זי"ן, דל"ת וגרש או דל"ת וקו עילי. נראה לי שאפשר לעבור להצבעה.

ש' זנדבנק: אני בעד דל"ת וגרש לציין θ רק אם גם ההגה θ יתועתק בתי"ו וגרש.

מ' בריאשר: אם אתה תולה את הדברים זה בזה, נצביע תחילה על התעתיק של θ .

הצבעה

בעד תי"ו (ת) לציון θ – 12

בעד תי"ו וגרש (ת') לציון θ – 8

הוחלט: ההגה θ יתועתק בתי"ו.

[הערת העורך: בישיבה רצד מיום י"ג בכסלו תשס"ז (4 בדצמבר 2006) שונתה ההחלטה ונקבע שההגה θ יתועתק בתי"ו וגרש (ת').]

בעד אות בלי גרש – דל"ת או זי"ן – לציון ð – 5

בעד דל"ת וגרש (ד') לציון ð – 11

מ' בר-אשר: נצביע גם על ההצעה להמיר את הגרש בקו עילי – סימן שקשה למצאו במרבית המקלדות.

הצבעה

בעד דל"ת וקו עילי – 4

בעד דל"ת וגרש – רוב גדול

הוחלט: ההגה ð יתועתק בדל"ת וגרש (ד').

מ' בר-אשר: השאלה הבאה נוגעת לתעתיק ההגה ģ, ובעיקר למקרים שבהם ההגה נכתב בשפת המקור כצירוף אותיות שהראשונה בהן d, מעין הצירוף dg. ההצעה היא כי שמות שכתובם המושרש הולך אחר הכתיב בשפת המקור, כמו קיימברידג' (Cambridge) או לודז' (Łódź), יוסיפו להיכתב בדרך המקובלת למרות החריגה מן העיקרון שאין מתעתקים את השמות על פי כתיבם במקורם אלא על פי הגייתם הנשמעת לנו.

א' הורביץ: גם את שם המכונית האמריקנית Dodge נהגו לכתוב דודג'.

ב' דן: בוועדת הדקדוק היו קולות שגרסו שההחלטה צריכה להיות גורפת, כלומר החלטה נטולת חריגים. גם שם דוגמת Schmidt מציעה הוועדה לכתוב שמיט ולא לנהות אחר הכתיב הגרמני. שהרי אין העברית – בשונה משפות אירופה כמו אנגלית, גרמנית או צרפתית – מורגלת בעיצורים נחים, ואם ייקבע הכתיב שמיט, דין הדל"ת להישמע כשם שדינה להישמע בפועל העברי יִרְדָּף. כמובן מי שמכיר את השם האנגלי Cambridge, לא יהגה את הדל"ת גם אם יוסיפו לכתבו קיימברידג', אבל ההחלטות מכוונות גם לאלה שאינם מכירים את השם. זאת ועוד, אינני בטוח שהכתיב בדל"ת מושרש כל כך, למשל במכון לכתבי היד של הספרייה הלאומית ראיתי את הכתיב בגימ"ל וגרש בלבד.

ד' טלשיר: אני מציע שגם אם יוחלט על כתיב של כמה שמות חריגים בדל"ת, הכתיב

בלי דל"ת לא ייחשב שגיאה. כלומר אפשר לקבל החלטה גורפת שכל g תיכתב ג', למעט כמה שמות שבהם יותר הכתיב הנוהג – הכתיב בצירוף אותיות, כמו קיימברידג', לודז'.

י' בלאו: אני מסכים עם האד' טלשיר. בגרמנית ובהונגרית נשארו כתיבים היסטוריים רק בשמות אנשים אבל לא בשמות מקומות, ויש בכך היגיון: לא רצו לאלץ אנשים לשנות את הכתיב של שם משפחתם. גם בתעתיק לעברית אינני מציע לשנות את הכתיב של שמות אנשים כגון טשרניחובסקי, אבל אינני רואה סיבה להמשיך לדבוק בכתיב ההיסטורי בשמות מקומות. כאן הכלל צריך להיות גורף.

ש' זנדבנק: האם גם שם המשחק ייכתב בריג' במקום הכתיב המושרש ברידג'?

י' בלאו: לדעתי כן. אתה תתרגל לכתיב בלי דל"ת הרבה יותר מהר ממה שאתה מעלה על דעתך.

מ' בראשור: אני מעמיד להצבעה שתי הצעות: לקבוע באופן גורף שההגה g יתועתק אך ורק בגימ"ל וגרש או לאפשר כמה חריגים, שבהם יותר כתיב נוהג אחר, כמו בשמות קיימברידג' ולודז'.

הצבעה

בעד כלל גורף – 7
בעד הוצאת כמה חריגים מן הכלל – 13

הוחלט כי ההגה g יתועתק ג', למעט שמות אחדים שבהם מותר הכתיב המושרש, כגון קיימברידג', לודז'.

מ' בראשור: עוד מציעה הוועדה כי ההגיים k, t יתועתקו תמיד ב־ט, ק בשמות משפות לא שמיות, אפילו יש בשפות אלו הבחנה בין שני סוגי t ובין שני סוגי k . לפיכך ייקבע הכתיב טורקיה – ולא תורכיה – ובירת אפגניסטן תיכתב קאבול ולא כאבול. כמובן אף כאן ישנה הצעה להוציא מן הכלל כמה שמות שכתובתם מושרשת, כמו כורדיסטן. ישאל השואל מדוע לא נבחין בין שני סוגי ההגיים כשבעברית מזומנות גם טי"ת וגם תי"ו, גם קו"ף וגם כ"ף, והרי זה עתה אושרה ההצעה להבחין בתעתיק בין טרומן לתאצ'ר. אבל התשובה ברורה: יש הבדל עצום בין מעמד האנגלית, המוכרת לרבים, למעמד שפות ידועות הרבה פחות, כמו טורקית. ועל כן הצעת הוועדה נכונה בעיניי.

ד' טלשיר: האם משמעות הדברים ששם העיר היהודית כלכותה ייכתב מעתה קלקוטה או קלקטה?

מ' בראשור: כן. נתרגל לזה כפי שהתרגלנו לכתיב טורקיה.

ש' אליצור: לחיזוק הצעת הוועדה אני רוצה להזכיר שכבר במקורות יש הכתיב בקו"ף במקום בכ"ף. כך את הַרְי אַרְרַט בבראשית ח, ד מתרגם אונקלוס טורי קרדו.

מ' בר-אשר: אני מציע לקבל את הצעת הוועדה.

בלי הצבעה התקבלה ההצעה לתעתק את ההגיים t, k ב־ט, ק בשמות משפות לא שמיות, אפילו יש בשפות אלו שני סוגי t ושני סוגי k, למעט שמות שכתבתם מושרשת, כגון כורדיסטן.

מ' בר-אשר: אני מציע לקבל את הצעת ועדת הדקדוק גם בשני סעיפי התעתיק האחרונים להיום:

(א) ההגה המחוכך tš, כמו בשם צ'רצ'יל, ייכתב תמיד בצד"י וגרש, כלומר באות אחת, למעט מקרים בודדים של שמות שכתבתם בצמד האותיות טי"ת ושי"ן מושרש, כמו טשרניחובסקי. אגב, גם את שמו של מורנו הדגול יחזקאל קוטשר אנו רגילים לראות כתוב כך, וכמובן אינני מציע לשנות זאת, אבל ידוע לי שבני אחיו כתבו בתחילה קוצ'ר ואחר כך הורידו את הגרש והפכוהו לשם העברי קוצ'ר.

(ב) גם ההגה המחוכך ts יתועתק באות אחת – צד"י – אבל בגבול בין מורפמות, כלומר כשרכיבו השני s הוא צורן נפרד, יופרד ההגה לרכיביו וייכתב בצמד האותיות טי"ת וסמ"ך. דוגמה לכך הוא שמה של רשת החנויות האנגלית Boots. ה-s הוא צורן הרכיבי באנגלית, ומוצע לתעתק בוטס.

בלי הצבעה התקבלו שתי ההצעות: (א) ההגה tš יתועתק תמיד בצד"י וגרש (צ'), למעט מקרים של כתיב מושרש, כגון טשרניחובסקי; (ב) ההגה ts יתועתק בצד"י, אך בגבול בין מורפמות בטי"ת וסמ"ך (טס), למשל בוטס (Boots).

ה. מילים בשימוש כללי מתחום הקוסמטיקה

הודעת הוועדה למילים בשימוש כללי

1. מַרְבֵּן שֵׁעַר – קונדישנר (hair conditioner)
2. בָּסִיס אֶפּוֹר – "מייק-אפ" (make-up base)
3. חִפּוּי [כגון משחת חיפוי, שפתון חיפוי] – קונסילר (concealer)
4. פְּדֵרָה – poudre [צרפתית]
5. תִּקְלִיף – פילינג (peeling)
6. תִּכְשִׁיר אֶלְרִיחַ / דֵּאוֹדוֹרָנְט – deodorant
7. מַסְקֶרֶת – מסקרה (mascara), רימל

רקע

1. מַרְבֵּן שֵׁעַר – קונדישנר, hair conditioner
- התכשיר משמש לריכוך ולעידון של השער ולפתיחת קשרים בו לאחר החפיפה. בשער צבוע

התכשיר מנטרל את פעולת החמצון שבצבע (לפי הגבי כוכבה שגיא, מורה לקוסמטיקה, אורחת הוועדה).
לצד קונדישנר משמש גם מרכז (שער). בוועדה הוסכם ללכת בעקבות השימוש ולקבוע מִרְפָּךְ שְׁעָר.

2. בָּסִיס אָפּוֹר – "מייק-אפ", make-up base
תפקיד התכשיר לתת גוון אחיד לעור (לכסות פגמים), ואף "לתקן" את מבנה הפנים על ידי שימוש בכמה גוני "מייק-אפ".
הודגש שבאנגלית make-up היא המילה הכללית לאיפור, ואילו בעברית משמש הצירוף "מייק-אפ" לציון שלב בסיסי אך לא הכרחי בתהליך האיפור. הערה: במונחי תאטרון, ת"ש make-up הוא מְסֻקָּה או פְּרָפּוּס.
הצירוף המוצע בָּסִיס אָפּוֹר משמש בפועל; ראו למשל במילון רב-מילים: "מייק-אפ הוא נוזל או משחה המשמשים בסיס לאיפור הפנים והצוואר".
הוצע אף לשקול גזירת מילה מן השורש אפ"ר, כגון אַפְרָה.

3. חִפּוּי [כגון משחת חיפוי, שפתון חיפוי] – קונסילר (concealer)
מייק-אפ סמך המשמש שימוש נקודתי: מסתיר פגמים, מטשטש ומסווה. הקונסילר בא בקופסה או בצורת שפתון. ההצעה חיפוי מבוססת על האמור בתשובה מתשובות הגאונים (הרבי, סימן שנו):
וששי כי שמכונוה לר' אמי ור' אסי שרו להו הכי ופתרון השרוי הזה לא כחל ולא שרק ולא פרכיס ויעלת הן. מתחלל הוא ביפיה שלכלה שאין צריכה לכוול עיניה כי יפות הן כאילו קרועות בפוך. ואין צריכה לטוח את פניה ולחפות אותן בתמרוקין כי צהובין הן. ואין צריכה להתפרכס כמה ששינו אין מפרכסין לא את האדם ולא את הבהמה ולא את הכלים. ואע"פ שלא עשת אחת מאלה הרי היא יעלת הן. כך ר' אמי ור' אסי יפין במעשיהן.
אם כן השורש חפ"י יפה לעניין הנדון.
הצעות אחרות שעלו: מְטָשְׁטֵשׁ, תְּכָסִית; מְרָק; מְלִיט; מְסֻקָּה. הצעת קציעה כ"ץ: טְשָׁטֵשׁ.

4. פְּדֵרָה – poudre [צרפתית]
אבקה המשמשת לאיפור הפנים.
מכיוון שבספרות העברית משמשים הפעלים פְּדַר, מְפַדֵּר, הַתְּפַדֵּר הוחלט לאמץ את המונח הלועזי ולגירו על ידי ניקודו בקיבוץ (וממילא הטעמתו במלרע).

5. תְּקָלִיף – פילינג (peeling)
"פילינג" התייחד בתחום הקוסמטיקה להסרת התאים המתים מן העור וחיידוש העור. גם התכשיר נקרא "פילינג".
במונחי האקדמיה: peeling = התקלפות, קילוף (צבעות, גאודזיה ועוד).
הוחלט לקבוע מונח מן השורש קל"ף במשקל תְּפַעֵיל – משקל המשמש הרבה לחידושי מילים המציינות חומרים כימיים ובהם אף תכשירים קוסמטיים, כגון תכשיר, תרחיץ, תחליב, תרחיץ ועוד; והשוו המונח שנקבע בישיבה רעג תחפ"ף.

6. תְּכָשִׁיר אֶל-רִיחַ / דְּאֹדוֹרָנְט – deodorant
בוועדה נחלקו הדעות: היו שהעדיפו להניח למילה בלועזית, ואחרים תמכו בקביעת מונח עברי.
בין היתר נטען שהמילה 'דאודורנט' משתבשת בפי הדוברים, בעיקר הצעירים. צוין כי דאודורנט הוא גם תכשיר מונע ריחות רעים בתחומים אחרים (מטהר אוויר וכדו').
ההצעה 'תכשיר אל-ריחי' אין בה חידוש של ממש, אך היא מציעה לדוברי העברית צירוף עברי.
הצעה אחרת: מְאָלְרִחַ (באה במילון אבן-שושן).

7. מַסְקֶרֶת – מסקרה (mascara), רימל תכשיר ומכשיר לצביעת ריסים ולהארכתם. מקור המילה mascara באיטלקית; השם המסחרי רימל מצרפתית. ההצעה מַסְקֶרֶת היא אזרוח של המילה הלועזית על ידי משקל עברי לשורש סק"ר בהשראת המילה 'סיקרא' המציינת במקורות חומר לצביעת העפעפיים והפועל הנגזר 'סיקר עיניים' (או 'סיקר עיניים').

הצעות אחרות: מַרְס (כלי הגזור מן 'ריס', דוגמת מַדִּית), מַסְקֶרֶה (כך במילון אבן-שושן בכרך המילואים; המילה נקשרת ל'סיקרא' הארמית). בועדה צוין כי במקורות העברית כמה מילים לציון צביעת העיניים (העפעפיים) בצבעי אדום וכחול: כחל, שרק, פוך, סיקרא, ואולם אין הן מיוחדות לטיפוח הריסים.

מ' בר-אשר: מן הוועדה למילים בשימוש כללי הועברו לדיון שבע מילים מתחום הקוסמטיקה. אבקש ממזכירת הוועדה הגב' גדיש להקדים כמה מילים לדיון.

ר' גדיש: בשנים האחרונות הצטברו על שולחן המזכירות המדעית כמה וכמה פניות לחדש מילים עבריות בתחום הקוסמטיקה תחת הלועזיות הנוהגות. אספנו את המילים והזמנו לוועדה מורה לקוסמטיקה כדי להיועץ בה. לפני כשנה, בישיבה רעג, אושרה במליאה – לא בלי לבטים – ההצעה הראשונה: תחפיף במקום שמפו. היום אנו מביאים את יתר המילים. אמנם אני רואה רק אישה אחת בקרב מקבלי ההחלטות, אבל גם מי שאינו מתמצא יוכל להיעזר בדברי הרקע.

מ' בר-אשר: נפתח בשלוש ההצעות הראשונות: מרכז שער לקונדישנר, בסיס איפור ל"מייק-אפ" וחיפוי לקונסילר.

א' אבנר: אני רק מבקש להעיר שבאנגלית מכונה בסיס האיפור make-up base, ואילו בעברית הושמטה המילה האחרונה, וכך השתגר מייק-אפ.

ר' גדיש: מסיבה זו הושם מייק-אפ במירכאות.

א' טל: המילה חיפוי נראית לי כללית מדי. אני מציע מְטוּחַ מן השורש טו"ח, שהרי בקטע שהובא מתשובות הגאונים כדי להסביר את ההצעה חיפוי, נאמר על הכלה שאינה צריכה לטוח את פניה.

א' פורת: נראה לי שטיחת הפנים הנזכרת באיגרת הגאונים היא דווקא המייק-אפ, כלומר בסיס האיפור, ומאחר שההצעה בסיס איפור טובה בעיניי, אינני חושב שיש כאן מקום להצעה מן השורש טו"ח.

ח' כהן: כדאי להזכיר שהמושג חיפוי משמש בראש ובראשונה בתחום הבניין.

ש' אליצור: אני חושבת ששלוש ההצעות הראשונות, ובכללן חיפוי, מצוינות. אמנם

חיפוי משמשת בתחומים אחרים, אבל בדרך כלל לא ייאמר בקוסמטיקה חיפוי סתם, אלא שפתון חיפוי או משחת חיפוי, והדברים יהיו ברורים לחלוטין.

מ' זמלי: על דרך מסקנת אפשר לקרוא לקונסילר משחה מסתרת, על שום ייעודה להסתיר את הפגמים.

מ' בריאשר: אם אין הערות והצעות נוספות, נעבור להצבעה.

הצבעה

בעד מַרְבֵּף שֶׁעַר – רוב גדול

בעד פְּסִיס אָפּוֹר – רוב גדול

בעד מְטוּחַ לקונסילר – 2

בעד חֶפּוּי – 13

הוחלט: מַרְבֵּף שֶׁעַר (hair conditioner), פְּסִיס אָפּוֹר (make-up base), חֶפּוּי (concealer).

מ' בריאשר: הגענו אל הפודרה, מילה הנוהגת כבר שנים רבות.

ש' אליצור: מאחר שהיא שגורה כל כך, אם לא נציע מילה עברית תחתיה, היא תישאר בהגייתה המלעילית בעוד שהצעת הוועדה היא להגותה מלרע.

א' הורביץ: נדמה לי שהמילה פודרה משמשת בעיקר בקרב המבוגרים. בדור הצעיר יותר אני שומע אותה פחות ופחות.

מ' בריאשר: הרוקח שלי אומר אבקה.

א' אבנר: השיקול המכריע לא להמיר את פודרה במילה עברית הוא שמן השורש פד"ר נגזרו פעלים עבריים למהדרין. כך למשל מפדרים את האף.

ח' כהן: אם מקבלת האקדמיה את המילה הלועזית, מדוע לשנות את הטעמתה? מדוע להתעקש על מלרע? ככל מילה שאולה אחרת, תנוקד אף פודרה בשוויק – ולא בקיבוץ כמוצע כאן – ויוסיפו להגותה מלעיל. האם מתעקשת האקדמיה על הגיית מלרע במילה הלועזית בירה 'שְׁכָר' או במילים שאולות אחרות?

ש' אליצור: כדי להשאיר את המילה פודרה ככתבה וכהגייתה אין צורך בהחלטת אקדמיה. אני מציעה להסירה מסדר היום.

הצבעה

בעד ההצעה להסיר את פודרה מסדר היום – 9

נגד – 9

מ' בר-אשר: פירוש השוויון שההצעה אינה מוסרת מסדר היום.

ר' גדיש: הוועדה למילים בשימוש כללי איננה ועדה למונחי קוסמטיקה, ותפקידה איננו לאשר מילים לועזיות, אלא למצוא להן חלופה עברית. במקרה של פודרה לא חיפשה הוועדה חלופה עברית, אבל ביקשה לתת לה לכוש עברי על ידי התאמתה למבנה המילים בעברית. לפיכך למיטב הבנתי גם אם יוסיף הציבור להגות פודרה במלעיל, המליאה תוכל לקבלה רק אם היא תנוקד בקיבוץ וייקבע שהטעמתה מלרע, כיתר המילים במשקל הזה בעברית.

מ' בר-אשר: יהי כן.

הוחלט: פֶּדְרָה (poudre – צרפתית).

מ' בר-אשר: אנו עוברים לדון בשלוש ההצעות האחרונות: תקליף לפילינג, תכשיר אל-ריח לדאודורנט ומסקרת למסקרה.

י' בלאו: מדוע לחדש את המילה תקליף לפילינג אם אפשר להשתמש במילה הכללית קילוף?

ר' גדיש: קילוף היא מילה כללית מדיי. פילינג איננו רק תהליך הסרת תאי עור מתים, אלא גם תכשיר, חומר המסייע לקילוף העור.

א' טל: לקילוף עור אסוציאציה של מחלה, ואין טעם לנסות לתת לו משמעות נוספת.

ד' טלשיר: אשר למסקרת, במונחי כלכלת הבית מסֶקֶרַת היא הכלי לסוכר.

ר' גדיש: נכון, אבל המונח אינו משמש.

ד' טלשיר: מדוע לא לקבוע מסֶקֶרַה או משהו דומה?

ר' גדיש: אם יישאר הכתיב בה"א, תישאר המילה הלועזית על כנה. ההצעה מסֶקֶרַת קרובה דייה למסקרה ומעבירה את מקבליה למשקל עברי מוכר.

א' פורת: לדאודורנט הצעתי פעם מְפִיגוֹן על משקל משיבוץ.

ר' גדיש: נראה לי שמפיגון מתאים יותר למכשיר מטהר האוויר במכוניות מלדאודורנט.

א' אלבק: תפקידו של הדאודורנט איננו להפיג ריח רע קיים, אלא למנוע את היווצרותו.

א' ממזן: מן השורש בש"ם אפשר להציע תְּבָשִׁים.

ר' גדיש: יש דאודורנטים שאין להם שום ריח.

י' בן-טולילה: ההצעה תכשיר אל-רית, ארוכה מדי. נראה לי לקצרה לאל-רית.

א' אבנר: אני מציע להשאיר את הדאודורנט בלועזיותו או להסירו מסדר היום. בניגוד לפודרה לא נגזרו ממנו פעלים, ואם אין הצעה מוצלחת, אין דחיפות לאשר הצעה גמלונית.

ח' כהן: אני חושש שהצירוף אל-רית, לפחות בבואו בלי ניקוד, איננו נהיר דיו. הוא נראה בתחילה כשם ערבי, וכידוע הכתיב חסר הניקוד משפיע מאוד על קבלתה או על דחייתה של מילה חדשה.

ר' גדיש: אם בבואנו לחדש מילים ניתן משקל רב להומוגרפיות בתוך העברית ואף מחוצה לה, לא נוכל לחדש כלל. ידינו יהיו כבולות. אפשר לעזור למילה חדשה אם במופעה הראשונים היא תנוקד – ניקוד מלא או חלקי.

מ' בראשר: אם אין דברים נוספים, אעמיד את ההצעות להצבעה.

הצבעה

בעד תְּקָלִיף – רוב גדול

בעד מְסַקֶּרֶת – רוב גדול

הוחלט: תְּקָלִיף (peeling), מְסַקֶּרֶת (mascara; רימל).

מ' בראשר: להצעת הוועדה לדאודורנט שמעתי כמה הסתייגויות. ייתכן שכדאי להחזיר את המונח לדיון בוועדה.

הצבעה

בעד תְּכָשִׁיר אֶל-רִיחַ – 5

בעד החזרת המונח לדיון בוועדה – רוב

המונח דאודורנט הוחזר לוועדה למילים בשימוש כללי.

[הערת העורך: בישיבה רצד מיום י"ג בכסלו תשס"ו (4 בדצמבר 2006) התקבלה ההצעה (תְּכָשִׁיר) אֶל-רִיחַ].